

NYPROTEKTIONISMENS ØKONOMISKE BAGGRUND

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 20. December 1926

Af K. Enevold Sørensen.

Den højprotektionistiske Strømning, som har præget Efterkrigsaaarenes internationale Handelspolitik, betragtes i Almindelighed som et Overgangsfænomen, et beklageligt Interregnum i den sunde Fornufts Udøvelse af Herredømmet, og som et Resultat — ikke af økonomiske Overvejelser over, hvad der tjener Samfundene — men af hensynsløst regerende Magtinteresser. Er dette Synspunkt rigtigt, saa er det ogsaa rigtigt at bekæmpe Systemet, at forsøge at dreje Bevægelsen i den modsatte Retning. Men hvis Synspunktet ikke er rigtigt, hvis der er Fornuft i Beskyttelsen, hvis den er i Pagt med de Ændringer, der i andre Henseender er sket i vor Tid, kort sagt, hvis den er det logiske Resultat af en Udvikling, vi selv har fremmet og ønsket fremmet, saa er Kræfterne spildt paa Modstand derimod, Kræfter, som ellers kunde være benyttet til fra Begyndelsen at lede Bevægelsen ind i det rette Spor. Derfor er det af største Vigtighed at søge at skaffe Klarhed over Protektionismens Aarsager og Virkninger i vor Tid.

Ingen Tid har med større Ret faaet paahæftet Betegnelsen en Brydningstid end den, vi nu oplever. Paa det økonomiske Omraade brydes to Principer: Frikonkurrencens og den autoritative Regulerings Princip. Den Tankegang, at der bestaar en Overensstemmelse mellem den Enkeltes Interesser og Samfundets Interesser, at enhver, som i fuld Frihed forfølger sin Egeninteresse, dermed arbejder i Samfundets Tjeneste, er ganske vist aldrig blevet knæsat af nogen af de store klassiske Nationaløkonomer. Men i Epigonernes populariserende Fortolkninger formuleredes Sætningen skarpt, og derfra gik den ind i den almindelige Bevidsthed som en af den unge Videnskabs, Nationaløkonomiens, store Resultater og fik afgørende Indfly-

delse paa Eftertidens økonomiske Politik. Denne formede sig paa det Grundlag som et Opgør med Resterne af Middelalderens kraftige Regulering af al Erhvervsvirksomhed, en Regulering som den tekniske Udvikling havde forvandlet til snærende Baand paa Fremskridtet, fordi den ikke forstod at tilpasse sig efter de nye Produktionsformer eller ikke kunde tilpasses derefter.

De sidste Rester af Laugstvang, Organisationstvang, ophævedes i alle europæiske Lande. Den ny Teknik — Fabriktekniken — skulde have den mest fuldkomne Frihed til at udvikle sig, om saa hvert Skridt paa dens Vej skulde markeres af Nød og Elendighed blandt dem, som Maskinerne „tog Arbejdet fra“. Det var i de ny Opfindelsers allerførste Tid, at *Marquis d'Argenson* skabte Slagordet „pour mieux gouverner il faudrait gouverner moins“, som blev Rettesnoren for de følgende Aartiers økonomiske Politik. Det blev den økonomiske Frihedslovgivnings Tid, hvor den ene efter den anden af de hidtil gældende Reguleringsbestemmelser blev ophævet. Næringsfriheden og Arbejdskontraktens Frihed indførtes. Lidt senere vandt Frihedslovgivningen ogsaa Indpas paa den ydre Handelspolitiks Omraade efter at Toldlovene i mange Aar var blevet bekæmpet af alle Nationaløkonomer.

Som Modsætning til den Brydning, som den saakaldte industrielle Revolution fremkaldte, kan vi opstille den Tid, vi lever i. Den kendetegnes formelt af den fri Konkurrence. Næringsfriheden eksisterer. Der er ingen eller faa juridiske Baand paa den enkeltes Deltagelse i Erhvervslivet. Det staar enhver frit for at begynde Produktion eller nedsætte sig som Handlende, blot han opfylder nogle faa simple Krav om personlig Hæderlighed. Men der mærkes dog en stigende Tendens hos Statsmagten til at gribe ind. I Modsætning til den fri Konkurrences Gennembrudsperiode gaar Indgrebene imidlertid ikke længer i Retning af at bortrydde bestaaende Skranker for Frikonkurrencens Udfoldelse, men derimod i Retning af at stive Frikonkurrencen af. I Gennembrudsperioden stødte den fri Udfoldelse af de økonomiske Kræfter paa den offentlige Regulerings Skranker, og Statsmagten saa det som sin Opgave at afskaffe dem. Nu støder Frikonkurrencen paa Skranker, som de økonomiske Kræfter selv har skabt, støder paa Monopoler, paa Aftaler og paa andre Forholdsregler, som allesammen kan sammenfattes under det fra engelsk og amerikansk Ret kendte Begreb: *restraint of trade*. Statsmagten ser det nu som sin Opgave at bekæmpe alle de Bestræbelser, som gaar ud paa at

regulere Konkurrencen eller borteliminere den. Den amerikanske Anti-Trustlovgivning er Eksempler herpaa og kan suppleres med andre Eksempler fra andre Lande. Ogsaa herhjemme mærkes Forsøg i den Retning.

Men Opgaven er haabløs, fordi Frikonkurrenceprincippet er truet paa flere Maader, først og fremmest af selve den industrielle Produktionsform. Dennes Udvikling er jo gaet mere og mere i Retning af Stordrift. Selv om det ikke kan siges helt generelt, gælder dog i alt væsentlig: jo større Produktion des mindre Omkostninger pr. produceret Enhed. Og denne Sætning har især Gyldighed, naar Talen er om Lande, hvor Stordriften endnu ikke er stærkt udviklet. Deri ligger allerede tilstrækkelig Anledning til at vente en stadig Fortsættelse af Koncentrationsbevægelsen. Fordelene ved Koncentrationen ligger i en bedre Udnyttelse af de store faste Anlæg, Bygninger og Maskiner, som den moderne Industri kræver. Dette Forhold er saa vel kendt, at det ikke tiltrænger nogen nærmere Forklaring. Men med de store faste Anlæg følger store faste Omkostninger og dermed uforholdsmæssige Produktionsomkostninger pr. produceret Enhed, hvis Kapaciteten ikke udnyttes ordentligt. Kapacitetsudnyttelsen er den moderne Industris Grundlov.

De faste Omkostningers Betydning er et forholdsvis nyt Træk i Økonomien. Det har ganske vist ofte været behandlet i de senere Aar; men Virkningen af de faste Omkostningers Indflydelse paa den industrielle Udvikling og den industrielle Organisation er endnu kun delvis forstaaet. Hele den amerikanske Lovkampagne imod Trusterne byggede f. Eks. paa den Tankegang, at de var et Middel for Industrien til at tilrive sig Herredømmet over Priserne og forhøje dem til Skade for Konsumenterne. Man havde ikke Blik for, at de kunde have det fuldt legitime Formaal at bringe Produktionen ind i rationelle Former, at de kunde være et Forsøg paa at fastholde den Omsætning, som var Forudsætningen for hver Virksomheds tekniske Indretning og billige Drift. Det er senere af Trusternes Modstandere erkendt, at Sammenslutningerne som Helhed ikke har foraarsaget nogen Forhøjelse af Priserne paa deres Produkter. Den Bebrejdelse, der nu rettes imod dem, er den at de ikke har ladet de reducerede Produktionsomkostninger komme Forbrugerne til Gode i tilstrækkeligt Omfang. At netop Hensynet til det store Produktionsapparat og den investerede Kapital har været medbestemmende for Trusternes Opstaaelse derpaa tyder den Kendsgerning, at de netop er mest udbredte

paa Omraader, hvor Produktionsapparatet er stort og kostbart i Sammenligning med Produktet. Det var de store Oliekompagniers dyre Anlæg af pipe lines, der blev det første egentlige Skridt i Retning af Fortrustning. Dette ny Syn paa Trustsammenslutningerne er nu i Færd med at blive almindelig anerkendt. Ikke alene har man indset det umulige i at sætte Bom for S sammenslutningstendensen, men man har tillige forstaaet S sammenslutningernes Evne til at rationalisere Produktionen, ja har i nogle Lande ligefrem fremtvunget S sammenslutning i det Øjemed.

I den ydre Handelspolitik fastholdes i Almindelighed endnu den liberale Nationaløkonomis Synspunkt, der med Rette kaldes „Kræfternes frie Spil“. „Under fuld Frihandel vil hvert Lands produktive Kræfter søge derhen, hvor Udbyttet er størst til Samfundets Fordel“. Det er en Læresætning, hvis Rigtighed er almindelig anerkendt. Men den trænger dog til en vis Modifikation. Den indeholder Forudsætninger, som i vor Tid ikke er til Stede i samme Grad, som den Gang den klassiske Nationaløkonomi opstillede den. Det er rigtigt, hvis man siger, at de produktive Kræfter under fuld Frihandel har en Tendens til at søge derhen, hvor de giver det største Udbytte. Men dermed er ikke sagt noget om, i hvilket Omfang denne Tendens kan komme til at virke. Og der er her en meget væsentlig Forskel paa vor Tid og Tiden for 100 Aar siden. Produktionskræfternes Omflyttelighed har forandret sig meget betydeligt. Den af dem, som bedst har bevaret sin Omflyttelighed, er Jorden, ve i at mærke, naar Omflytteligheden forstaaes i økonomisk Forstand. Jorden kan med ret kort Varsel og uden større Tab flyttes fra en Produktion til en anden, f. Eks. fra Kornavl til Roeavl til Kvæg. Mindre letbevægelig er Arbejdskraften efterhaanden blevet. Den stærke Fagorganisation holder Arbejderne ihvertfald for en rum Tid indenfor de Fag, som de nu een Gang er kommet i, selv efter at Faget har mistet Evnen til at beskæftige saa mange. Først langsomt, naar det efter en længere Periode har vist sig, at Arbejdsløsheden i det Fag er af permanent Karakter, udskilles en Del af dem og stilles frit, d. v. s. glider efter en Arbejdsløshedsperiode over i et andet Fag. Arbejdet er nu som før omflyttelig. Men i betydelig mindre Grad, end det var for 100 Aar siden. Og endelig den tredje Produktionsfaktor: Kapitalen. Dens Omflyttelighed er ogsaa reduceret meget betydeligt, efterhaanden som den moderne Teknik har krævet mere og mere specielle Maskiner og Apparater, saa specielle, at de, anvendt til det Brug, hvorefter

de er indrettet, har stor Værdi, men som derudover kun har Værdi som det Materiale, de indeholder. Desværre er det meget vanskeligt at belyse dette Forhold historisk ved Tal. Nogle Undersøgelser viser, at der her i Landet i adskillige Virksomheder for hver Arbejder findes saa meget fast Kapital, at dets Værdi udgør baade 2 og 3 Gange en Arbejders normale Aarsløn. Det er vist ugørligt at finde Tal fra tidligere Perioder til Sammenligning hermed, men at Mængden af fast Kapital pr. Arbejder er adskilligt større end tidligere, synes umiddelbart indlysende. Dermed er naturligvis ikke udtalt noget endeligt om Kapitalens Omflyttelighed, fordi denne for en væsentlig Del afhænger af Forholdet mellem aarlig Kapitaldannelse og hele den fast anbragte Kapitalmængde. Ogsaa dette Forhold er imidlertid forrykket paa den Maade, at den aarlige Kapitaldannelse nu udgør en ringere Del af den samlede Kapital end tidligere, d. v. s. at Kapitalanbringelse paa langt Sigt er blevet mere almindeligt end tidligere.

Paastanden om, at Frihandelen vil give Samfundets produktive Kræfter en Tendens til at søge derhen, hvor Udbyttet er størst, er rigtig i Dag som den Dag, den først fremsattes. Ogsaa da regnede man med, at Produktionskræfternes Omfordeling maatte overvinde en Gnidningsmodstand, og den Forandring, der er sket, er ikke nogen principiel, men dog en væsentlig Gradsforskel. Det er Gnidningsmodstanden, der under moderne Produktionsforhold er blevet langt stærkere end tidligere. Men Frihandelens Grundsætning tiltrænger endnu en Modifikation. Det er med Hensyn til Spørgsmaalet: hvor er Udbyttet størst. Kriteriet for, om de produktive Kræfter er rigtig anvendt eller trænger til at ledes ind i andre Baner, er dette, om Produktionen betaler sig. Det vil sige, om der findes Aftagere til det frembragte til en Pris, der dækker Produktionsomkostningerne. Dette afhænger atter af, om Varen dækker et Behov, som ikke dækkes billigere paa ander Maade, enten af en anden Vare eller ved Indførsel fra andre Lande. Det er med andre Ord et Spørgsmaal om Priserne. Men netop med Hensyn til Industriens Prisberegning har Produktionsforholdenes Udvikling bragt en stor Forandring med sig. De faste Omkostningers afgørende Iudflydelse paa Kalkulationen har fremkaldt det Fænomen, der hedder Forskelspriser. Før den stærke Maskinanvendelse var Prisen for hver produceret Enhed i alt væsentligt bestemt af de løbende eller variable Omkostninger, som under alle Omstændigheder maa dækkes af den opnaaede Pris for hvert enkelt solgt Stykke. Nu spille

de variable Omkostninger i adskillige Produktioner en mindre væsentlig Rolle. og de faste Overenskomster faar en afgørende Indflydelse paa Prisberegningen. De faste Omkostninger skal i Almindelighed dækkes, men ikke af hver enkelt produceret Enhed, men af Produktionen som Helhed. Derfor vil den samme Vare kunne findes paa forskellige Markeder til forskellige Priser, nogle Steder til Priser saa lave, at de kun delvis dækker dens Andel af de faste Omkostninger eller endog kun lige dækker de variable Omkostninger. Der er imellem Dækning af samtlige Omkostninger og blot Dækning af de variable alle mulige Overgange. Og der er her et Forhold, som betyder ikke saa lidt, nemlig Fordelingen af Reklameomkostningerne. Naar et Firma ønsker at blive indarbejdet paa et nyt Marked, sker det ofte ved en storstilet Annoncekampagne for et kortere eller længere Tidsrum. Hvis Udgifterne derved ikke tilregnes Priserne paa det Marked, hvor den særlig store Propaganda sættes ind, men fordeles paa hele Produktionen, foreligger der en Art Forskelspris, som er meget vanskelig at konstatere. Ikke desto mindre kan den blive af afgørende Betydning i Konkurrencen med en Virksomhed, som alene arbejder for sit Hjemmemarked og maa lade sine Priser inkludere hele Annonceomkostningen.

Efterhaanden som Prisdifferentieringen bliver mere og mere udbredt, hvad Prodktionsmetodernes Udvikling tyder paa, at den vil, saa bliver det vanskeligere og vanskeligere at afgøre, hvorvidt Udlandets Konkurrence sker i Kraft af billigere Produktion eller blot forskellig Prisberegning. Dermed glipper et af de vigtigste Kriterier for, om en Vare produceres billigst i Indlandet eller i Udlandet, og om Prisdifferencen gør en Omlægning af Hjemlandets Produktion ønskelig. Afgørelsen heraf hænger atter sammen med Spørgsmaalet om Forskelsprisens Varighed. Omend der findes Eksempler paa, at en saadan Forskelsprisberegning har været hævdet i aarevis, er der imidlertid altid Grund til at være paa sin Post overfor den, fordi den som oftest kun vil være et Middel til at blive indarbejdet og maaske slaa Konkurrenter ud for derefter i Priserne at kræve Dækning for baade variable og andre Omkostninger. Den Omstændighed, at man aldrig ved, om det i det givne Tilfælde er en varig eller forbigaaende Dumping, man staar overfor, gør den teoretisk rigtige Anti-Dumpingpolitik praktisk uigennemførlig. Da man først ad Aare kan afgøre, om den var varig eller forbigaaende, og da den qua forbigaaende bør bekæmpes straks, naar den viser sig, er det umuligt at gøre det logisk

rigtige: først erkende dens Karakter og derefter eventuelt bekæmpe den. Før Krigen var Handelspolitikens almindelige Synspunkt, at Dumping i Reglen var af varig Karakter og derfor ikke skulde bekæmpes fra det modtagende Lands Side. Det er et af den nyere Handelspolitikens Kendetegn, at den har taget det modsatte Standpunkt overfor Dumpingsspørgsmaalet: sikkert for en stor Del under Paavirkning af Valutadumpingen betragter den a priori enhver Dumping som et Kampfænomen og bekæmper den straks — for saa vidt naturligvis som den bringer indenlandsk Industri i Fare. Toldforanstaltninger mod Dumping er nu indført i en Række Lande.

I denne forandrede Stilling overfor Dumping ligger en Erkendelse af, at det ikke er øjeblikkelige forbigaaende Fordele, Udenrigshandelen skal hjælpe os til at opnaa, men de mere varige. Da et Lands Indførsel i stort set maa betragtes som et Produktionsudbytte, nemlig de Varer, der ved Handel med Udlandet opnaas i Bytte for egen Produktion, kan dette Standpunkt ogsaa formuleres, saaledes som *Friedrich List* gjorde det, at det, som det kommer an paa, er ikke det øjeblikkelige Produktionsudbytte, men de produktive Kræfters Udnyttelse og Udvikling.

Den Usikkerhed, som Prisberegningens Vilkaarlighed paafører Afgørelsen af, hvor en Vare fremstilles med de mindste Omkostninger, peger hen paa en anden Fejl ved den klassiske Frihandelslære, nemlig den, at den gaar ud fra, at der produceres med konstante Omkostninger. Den klassiske Frihandelslære regnede med konstante Omkostninger uanset Produktionens Størrelse og selvom den tog et vist Forbehold under Hensyntagen til det faldende Udbytte i Landbruget, naede den aldrig til det næste — i vor Tid meget nødvendige — Skridt, nemlig Modifikationen under Hensyntagen til det stigende Udbytte i Industrien. Det er jo ganske vist omstridt, hvorvidt man generelt kan tale om det stigende Udbyttes Lov i Industrien og det faldende Udbyttes Lov i Landbruget, men der er dog Enighed om, at disse Love i store Træk gælder indenfor det i hvert Øjeblik givne Produktionsform. Indfører man i Udenrigshandelens Teori Hensynet til det stigende Udbytte i Industrien, taber Argumenterne imod Beskyttelsestolden en Del af deres Vægt, især naar man tager i Betragtning, at der i Reglen i hvert Land findes uudnyttede Produktionskræfter. Glemmer man sig saa samtidigt klart, at den ydre Natur kun spiller en ringe Rolle for den industrielle Produktion i Sammenligning med, hvad den betyder for Landbrugsproduktionen, saa na-

man til det Standpunkt, som *Schüller* indtog i sin Bog „Schutz-zoll und Freihandel“ (1905). Han opstillede deri disse to Sætninger: Jo større Udlandets Overlegenhed er, d. v. s. jo lavere Udlandets Priser er i Forhold til Indlandets, saaledes at hele den indenlandske Produktion fortrænges, desto større er Frihandelens Fordele for Forbruget i Forhold til Ulemperne for Importlandets Produktion, og jo større Forskel, der er imellem de enkelte Bedrifters Produktionsomkostninger i en Branche, des mindre Skade er Produktionen udsat for at lide ved Konkurrence udefra, uden at Fordelene for Forbruget dermed formindskes. Hans Betragtninger, saaledes som de koncentrerer i disse to Sætninger, er utvivlsomt rigtige. Men anvendt paa Forholdene, som de vil komme til at ligge, naar Produktionsformernes Udvikling fortsætter ad de Baner, den er slaaet ind paa, fører de til en Fornægtelse af Frihandelens Fordele. Den industrielle Udvikling gaar jo nemlig efter alt at dømme i Retning af, at Forskellen i Produktionsomkostninger baade mellem de enkelte Lande og mellem Virksomhederne indenfor hvert Lands Grænser udlignes. Alene den overalt tiltagende Koncentration virker i høj Grad udlignende.

Den Schüllerske Teori betyder en Reaktion mod den klassiske Frihandelslære ved netop at fremhæve de Tendenser, som den industrielle Udvikling har bragt med sig i Retning af at ændre Produktionsomkostningerne ved Ændringer i det producerede Kvantum og understreger den Forskel, der maa indtræde i Synet paa Frihandelens Fordele, efterhaanden som Omkostningsdifferencerne udlignes mellem Landene indbyrdes og mellem Virksomhederne i hvert enkelt Land. I Modsætning til den Betragtning af Produktionsomkostningerne, som bestemt af den omgivende Natur, der var naturligt paa et Tidspunkt, da Landbruget overalt var Hovederhvervet, opstiller *Schüller* sin Betragtning paa Basis af den Erkendelse, at Produktionsomkostningerne er bestemt ved Arbejdskraften, den investerede Kapital og de eksisterende Afsætningsmuligheder.

Den stærke Koncentration og Specialisering, som har ledsaget den voksende Industrialisering, har virket i to Retninger. Den har paa den ene Side gjort hver Virksomhed mere ømtaalelig over for Konkurrencen og paa den anden Side skabt kraftigere Midler til Konkurrencekamp. Det er disse to Omstændigheder, der har fremkaldt Tendensen til Sæmmenslutnin-

ger, og deres Formaal erkendes nu i de fleste Tilfælde at have været Produktionsrationalisering, selv om de ved Siden deraf har haft Bivirkninger, som i højere Grad har tiltrukket sig Opmærksomheden. Men den samme Konkurrencebegrænsning kan opnaas gennem Handelspolitiken, og den moderne Industris Krav om Toldbeskyttelse har samme Udspring som Sammenslutningstendensen, nemlig i Hensynet til Kapacitetsudnyttelsen, og kan betragtes som et Udslag af Bestræbelser for at rationalisere Udnyttelsen af de produktive Kræfter. Det er dette Hensyn, der karakteriserer den handelspolitiske Tendens, som man kunde kalde Nyprotektionismen.

Denne Betegnelse er blevet anvendt ved forskellige Lejligheder og i forskellige Forbindelser. I en Afhandling af *Holland* blev den brugt til at karakterisere det australske Opdragelses-toldsystem. Desuden er Betegnelsen Nyprotektionisme blevet anvendt om Foranstaltningerne mod Konkurrence fra Lande med depreciert Valuta. I sit Foredrag paa det nordiske national-økonomiske Møde gjorde Docent *Wedervang* Begrebet endnu mere omfattende, idet han — uden dog at definere det nøjere — brugte Betegnelsen Nyprotektionisme om hele den stærkt protektionistiske Politik i Efterkrigsaaarene, vistnok for en stor Del møntet paa de nyopstaaede Staters Selvforsyningsbestræbelser. Der er virkelig Plads for en ny Betegnelse, idet den protektionistiske Bevægelse, som nu viser sig i alle industrialiserede Lande, har et andet Indhold end det, som har præget tidligere Tidens Beskyttelse. Betegnelsen Nyprotektionisme kan benyttes om de Toldforanstaltninger, hvis Formaal er Reduktion af Produktionsomkostningerne i Modsætning til Protektionismen i sin gamle Form, der tilsigtede Forhøjelse af Salgspriserne.

Den Forklaring, som *Scharling* i sin Handels- og Toldpolitik giver: at Beskyttelsens Øjemed, er at forhøje Priserne paa de beskyttede Industriegrenes Frembringelser, passer ikke paa den moderne industrielle Beskyttelsespolitik. Der er den Lighed, at Protektionismen baade før og nu tilsigter at gøre urentable Virksomheder rentable. Men medens dette med Hensyn til Landbrug og tidligere Tidens haandværksagtige Industri kun kan ske ved en Forhøjelse af Produktpriserne, kan det under Nutidens industrielle Produktionsform naas ved en bedre Udnyttelse af faste Anlæg, altsaa en Reduktion af Produktionsomkostningerne, og behøver saaledes ikke at paalægge Indlandets Konsumenter en økonomisk Byrde. Det er denne Omstændighed, der vel endnu er en teoretisk Mulighed

mere end et faktisk Resultat, der giver den protektionistiske Politik og Tankegang den stærke Fremgang, den har haft siden Midten af 1870'erne. Deri ligger Nyprotektionismens Styrke, og deri ligger Aarsagen til, at man maa vente, at denne Bevægelse fortsættes og forstærkes i de kommende Aar.

Nyprotektionismen adskiller sig fra den List'ske Opdragelsestold derved, at den forudsætter, at der findes Anlæg, hvis Produktionsevne det blot gælder at udnytte. Medens Opdragelsestolden vil sætte Priserne op for at lokke de produktive Kræfter til at kaste sig over Fremstillingen af de paagældende Varer, gaar Nyprotektionismen blot ud paa at forbeholde eksisterende Anlæg Markedet og dermed fremme Produktionen uden Prisforhøielse.

At den teoretiske Mulighed for Omkostningsreduktion og Prisnedsættelse ikke altid — man kan ogsaa sige kun sjældent — er blevet det faktiske Resultat, er en Svaghed ved Nyprotektionismen, men ikke nogen afgørende Svækkelse af selve Tanken. Det viser kun, at Toldpolitikken maa udbygges med andre Foranstaltninger, i Retning af at hindre, at Toldbeskyttelsen skaber en varig Prisforhøielse paa de Produkter, den rammer. Det betyder blot, at Opmærksomheden maa rettes paa Spørgsmaalet om Beskyttelsen naar sit Maal, at virke omkostningsreducerende eller ej.

Ligesom Maalet er forskelligt for den gamle og den ny Protektionisme, betjener de sig ogsaa af forskellige Midler. Medens Beskyttelsen i forrige Aarhundrede viste sig i varige Toldlove med faste Satser, er det, der er karakteristisk for Nyprotektionismen, den vide Adgang, som en Mængde Toldlove giver, til administrativ Fastsættelse af Satserne. Som et typisk Eksempel paa den Art Regulering kan tages den engelske Safeguarding of Industries Act og Bestemmelsen i den amerikanske Toldlov om American Valuation, som i sin praktiske Anvendelse kommer til at virke paa samme Maade, nemlig som Toldforhøielse ad administrativ Vej. Som Følge af denne Ændring i Lovene faar Nutidens Toldsatser ogsaa en stærkt varierende Karakter, varierende efter Behovet for Beskyttelse. Som Eksempel herpaa kan tages et dansk eksporterende Firmas Erfaringer fra den allersidste Tid. Det begyndte i 1924 en Eksport til Sydafrika i Konkurrence med de tidligere engelske Leverandører. Sydafrika havde da kun een Fabrik, der fremstillede den paagældende Vare. Efter Toldloven var Varen paalagt en 20% Afgift ad valorem, hvilket var 1½ d. pr. lb. Det lykkedes ret hurtigt Firmaet at udvide denne Eks-

port, men da der samtidig oprettedes endnu en Fabrik af denne Art i Sydafrika, blev Tolden i 1926 uden Varsel fordoblet. Fremgangsmaaden er typisk for den nyprotektionistiske Handelspolitik.

Imellem de to konkurrencebegrænsende Midler: Sammenslutning og Told, bestaar der en indbyrdes Forbindelse. Forholdet er ikke det, at S sammenslutninger begrænser Konkurrencen indenfor et Lands Grænser, som Tolden begrænser Konkurrencen Landene imellem. S sammenslutningerne, Kartellerne, griber nemlig ogsaa uden for Landegrænserne. Der dannes internationale Karteller og Overenskomster, som for den internationale Handel med disse Varer faar langt større Betydning end Toldsatserne.

De indenlandske S sammenslutninger og Koncentrationer muliggør og letter Afslutningen af internationale Overenskomster. Naar de franske Bomuldsvæverier driver Eksporten ved Hjælp af et fælles Eksportsyndikat, saa er Sandsynligheden betydelig større for en Overenskomst med det tilsvarende Centralkontor i et paa Verdensmarkedet konkurrerende Land, end hvis der inden for de to Lande ikke fandtes saadanne Centraler.

De internationale Karteller er for Størstedelen Omraadekarteller, Overenskomster om en Deling af Verdens Markeder. Den haarde Konkurrencekamp mellem det engelske Imperial Tobacco Company og American Tobacco Company endte i 1907 med, at de stridende Parter sluttede en Overenskomst om en Deling af Verden paa den Maade, at „Imperial“ skulde have Eneret paa Storbritannien, Irland og Isle of Man, medens „American“ skulde have U.S.A., Kuba, Puertorico, Hawaji og Filipinerne. I Fællesskab oprettede de to Selskaber dernæst et tredje British-American Tobacco Company, der skulde have den resterende Del af Verden som sit Felt. Denne Ordning eksisterede i en lang Aarrække, men er nu gaaet i Stykker. Et andet Eksempel paa international Markedsdeling var det i 1871 dannede internationale Staalskinnesyndikat, som efterhaanden udvidedes til at omfatte de 6 vigtigste staalskinneproducerende Lande. Dette Syndikat er delvis i Kraft endnu. I 1900 dannedes et Karbidsyndikat omfattende 8 Lande. Og endelig kan der blandt de mere kendte tidligere internationale Markedsdelinger nævnes Overenskomsten mellem de tre Sytraads-

firmaer i English Sewing Cotton Co., American Thread Corp. og I. & P. Coats Ltd.

Saadanne Overenskomster var ingenlunde sjældne før Krigen — omend kun sjældent langvarige. Krigen sønderbrød dette Net af Aftaler; men nu efter Krigen har Bevægelsen taget overordentlig stærk Fart. Der har i de senere Aar været ført en næsten uoverskuelig Række Forhandlinger om internationale Aftaler, hvoraf ihvertfald en Del har ført til Resultat. Udover det meget omtalte betydningsfulde europæiske Staalkartel kan der nævnes en Mængde andre indenfor vidt forskellige Produktioner. Fornylig er der sluttet en Overenskomst mellem amerikanske og tyske Laasefabriker. Der er blevet dannet et europæisk Limsyndikat, hvor Danmark er med. Endvidere et Kobberhandelssyndikat, omfattende 90°/_o af Produktionen, et centraleuropæisk Porcellænskartel, et europæisk Garvestofsyndikat, et tysk-engelsk-hollandsk Glødelampe-syndikat, et europæisk Træskruesyndikat, et engelsk-tysk-skandinavisk (formodentlig svensk) Glødenetssyndikat og et europæisk Rørsyndikat, som for Tiden forhandler med Amerika. For at nævne en Overenskomst fra et noget andet Omraade: dei tyske Ufa Filmsselskab har sluttet Overenskomst med tre amerikanske Selskaber: Universal Pictures, Famous Players Lasky Corporation og Metro-Goldwyn Distributing Corporation om et bestemt Forhold imellem tyske og amerikanske Films Fremvisning i Biografteatre, som disse Selskaber driver. Under Dannelse er ogsaa et Kartel mellem tyske, belgiske og hollandske Staaltraadsfabriker og Forhandlingerne fortsættes ifølge Kartell-Rundschau med en Række andre Lande. Forhandlinger med Danmark karakteriseres som svævende.

Disse Karteloverenskomsters Konsekvenser for den internationale Handel er vanskelig at overskue. Eet har alle Aftalerne imidlertid tilfælles, nemlig, at de tenderer i Retning af at indskrænke den. Selve denne Kendsgerning kan imidlertid ikke benyttes som nogen Bebrejdelse mod Kartellerne. Den stærke Fremhæven af det ønskelige i at give den internationale Handel det videst mulige Raaderum, har hos adskillige givet Anledning til den Tro, at den udenrigske Omsætning er et Formaal i sig selv og at den kan bruges som Maalestok for et Lands Velstand. Det er naturligvis en Fejltagelse. Som al anden økonomisk Handling er den internationale Handels Maal Fremskaffelse af Midler til Behovenes Tilfredsstillelse, og kun for saa vidt en Udvidelse af Udenrigshandelen fører til Forøgelse af et Samfunds behovstilfredsstillende Midler, er den

ønskelig. Ligeledes maa en Indskrænkning af Udenrigshandelen være af det Gode, for saa vidt den fører til en saadan Forøgelse. En af de samfundsmæssige Fordele ved nationale Omraadekarteller er den Rationalisering af Varetransporten, de kan medføre, saaledes at ikke de Varer, der fremstilles i et Lands nordøstlige Hjørne, sælges i det sydvestlige Hjørne, medens samtidig Varer af akkurat samme Art gaar den modsatte Vej. Paa denne Maade kan ogsaa internationale Omraadekarteller virke — og det kan næppe nægtes, at der i Verdensøkonomien foregaar nogen irrationel Varetransport, bestemt af en rent forbigaaende Prisforskel og ikke af virkelig forskellige Produktionsomkostninger.

Langt vigtigere end de internationale Kartellers Transport-Rationalisering er imidlertid deres Virkning i Retning af at afskaffe Dumping-Konkurrencen. Dette er i de fleste Tilfælde Formaålet med Afslutning af Overenskomster. Og for saa vidt Aftalen indskrænker sig til blot at kræve, at den ene Part ikke maa sælge inden for den anden Parts Omraade til lavere Priser end den opnaar paa sit eget, er Overenskomsten fra alle Synspunkter en Fordel. Men i Betegnelsen Omraadekartel ligger noget mere, nemlig: at de udenlandske Konkurrenter helt og holdent overlader Prisansættelsen til den indenlandske Kontrahent. Og herover er det, Betænelighederne rejser sig i Form af en Frygt for, at Enehærdømmet over Markedet skal føre til en Opskrining af Priserne. Den Mulighed foreligger utvivlsomt. Men man har fejlagtig troet, at den Omstændighed, at den kartellerede Virksomhed har tjent ved Ordningen, har været ensbetydende med, at Forbrugerne har tabt derved. Med Kendskab til Kapacitetsudnyttelsens afgørende Betydning for Produktionsomkostningerne er det klart, at et økonomisk langt bedre Resultat for den Bedrift, der er gaaet ind i et internationalt Omraadekartel, ikke behøver at medføre nogen urimelig Fordyrelse af Priserne for Forbrugerne, men kun, at de ikke kan vente at faa dem til Priser, der ligger under de faktiske Omkostninger.

Analogien mellem internationale Omraadekarteller og national Beskyttelsespolitik ligger nær for Haanden. Kartelaftalen kan helt standse Indførselen af den paagældende Vare, eller begrænse den, enten derved, at der i Overenskomsten er Bestemmelser om visse tilladte Indførselskvanta eller derved, at Kartellet ikke omfatter alle Virksomheder i den Branche og at de ikke-kartellerede fortsætter Eksporten. Paa akkurat samme Maade kan Toldsatsen virke; den kan sættes saa højt, at den

bliver prohibitiv eller den kan sættes lavere og tillade Indførsel af et større eller mindre Kvantum, efter hvor man sætter den. Den direkte Virkning af Told og internationalt Omraadekartel er eet: nemlig Importens Begrænsning. Men de har begge Sidevirkninger, som ogsaa maa undersøges. Toldens Virkninger har et helt Aarhundredes Nationaløkonomer undersøgt og beskrevet fra snart sagt ethvert Synspunkt, dog maaske mindst fra det Synspunkt, som i vor Tid er det vigtigste: Kapacitetsudnyttelsen. Derimod har de internationale Sammenslutningers Virkninger paa Handelen mellem Landene kun i ringe Grad beskæftiget Sindene. Hvor Sammenslutninger behandles i den økonomiske Litteratur, gaar man i Reglen let henover deres Virkninger i denne Henseende. Det er imidlertid saare forstaaeligt. Dels er Fænomenet nyt og dels gør den Hemmelighed, der som Regel omgærder Aftalerne, i Modsætning til Tarifernes Aabenhed, en Undersøgelse meget vanskelig gennemførlig. Ad logisk Tæknings Vej kan man imidlertid nok naa til nogle Resultater.

Overenskomster kan afsluttes mellem jævnbyrdige Kontrahenter, men de kan ogsaa sluttes mellem to, som ikke er hinanden jævnbyrdige. I det sidste Tilfælde er „Overenskomst“ en eufemistisk Betegnelse. Diktat havde været et mere ramrende Udtryk. Overenskomster mellem jævnbyrdige er ganske sikkert sjældnere end de andre, og særligt, naar det drejer sig om smaa Lande, vil der i den internationale Kartelpolitik hyppigere være Tale om Overenskomster mellem en udenlandsk økonomisk Stormagt eller Stormagtsgruppe og en i Forhold dertil svag indenlandsk Industri. I alle saadanne Tilfælde maa man gøre sig klart, at den Indrømmelse af Eneret paa Hjemmemarkedet, som man opnaar hos den udenlandske Gruppe, ikke faas for intet. Et overmægtigt udenlandsk Firma vil naturligvis kræve sin Fordel ved Salget paa det Marked, det opgiver, afbalanceret ved en anden Fordel. Denne kan antage forskellige Former; enten saaledes, at den mindre Virksomhed til Gengæld for Eneretten paa Hjemmemarkedet opgiver Dele af sit Eksportmarked, eller — hvis det er en Virksomhed, som udelukkende arbejder for sit Hjemmemarked — ligefrem erlægger en Tribut, som oftest i Form af Overdragelse af en Del af dens i den Anledning udvidede Aktiekapital. I begge Tilfælde staar vi overfor noget, der rent umiddelbart tager sig ud som Forøgelse af Produktionsomkostningerne, men som samtidig har en bedre Kapacitetsudnyttelse og dermed Omkostningsreduktion til Maal. Først en nøjere Undersøgelse kan godtgøre, om denne Fordel er købt for dyrt — til en Overpris, som Forbrugerne kommer til at betale.

Ogsaa paa dette Punkt ligger det nær at drage en Sammenligning mellem Kartellernes og Toldens Konsekvenser. Et Toldpaalæg aabner Mulighed for saavel Prisforhøjelse som Omkostningsreduktion. Det samme gør Kartelaftalen. Hvilken af de potentielle Muligheder, der bliver reel, det ved man ikke paa Forhaand. Men netop derfor er der Grund til at have Opmærksomheden henvendt paa Sammenhængen mellem Told- og Kartelpolitik. For en af udenlandsk Konkurrence truet Industri gives der to Muligheder, nemlig: 1) at søge indført højere Toldsatser for sine Varer, eller 2) opnaa Overenskomst med sine Konkurrenter. Forskellen er den, at en splittet indbyrdes konkurrerende Industri kan samles om Toldkravet, medens Overenskomstmuligheden forudsætter en nogenlunde gennemført Koncentration, en Forudsætning, som jo under tilstrækkeligt Pres kan tilvejebringes, hvis den ikke er til Stede. Hvorvidt Toldbeskyttelsen vil bringe Landet økonomisk Fordel, afhænger af, om den vil medføre bedre Kapacitetsudnyttelse. Akkurat den samme Omstændighed bliver afgørende for, om Kartelaftaler bliver til Fordel for Landet eller det modsatte.

Naar Kartelaftaler og Toldpolitik saaledes i nogen Grad sigter mod samme Maal, opstaar det Spørgsmaal, om det er muligt ved toldpolitiske Foranstaltninger at hindre internationale Karteldannelser. Dette Spørgsmaal maa for saa vidt besvares benægtende, som det jo har vist sig, at de stærkest beskyttede Lande har været de mest aktive Deltagere i den internationale Kartellisering. Men et andet Spørgsmaal er dette: kan Toldforanstaltninger for et lille Lands Vedkommende formindske Trangen til Deltagelse i internationale Sammenslutninger? Dette Spørgsmaal maa utvivlsomt besvares med et Ja. Kun set fra et noget andet Synspunkt er det den samme Tanke, som *Robert Liefmann* i en Tidsskriftsartikel for nylig har udtrykt saaledes: Beskyttelsestold gør det muligt for et Lands Industri at skille sig ud fra et internationalt Kartel. Midlerne til at tvinge et Lands Industri ind i et internationalt Forbund er den unfair Konkurrence (Salg under faktiske Omkostninger) eller i al Almindelighed en stærk Paagaahed i Konkurrencen, f. Eks. ved stærk Annoncering for en bestemt Vare paa den Maade, at Udgifterne derved ikke paalægges Omsætningen paa det isolerede Marked, men indgaar i Centralvirksomhedens Regnskab som en Art fast Omkostning. En protektionistisk Tarif kan betyde et kraftigt Værn heroverfor, og det bliver da den næste Sag at overveje, om Toldens mulige uheldige Bivirkninger er større end de Virkninger, som den paagældende Industris Til-

slutning som underordnet Led til et internationalt Kartel vilde have. Overfor Muligheden af Toldens Overvæltning paa Priserne staar Muligheden af Overvæltning af den Tribut, som Virksomhederne maa yde sine udenlandske Medkontrahenter.

Hele Spørgsmaalet er her set fra et lille Lands Side. Talen er her om smaa, relativt svage Koncerners Forhold til store udenlandske : det Synspunkt, som set med danske Øjne, er det mest betydningsfulde. At det samme Forhold, set fra den industrielt Overlegnes Side, tager sig anderledes ud, er kun saare naturligt. Naar *George L. Bolen* i sin Bog fra 1902: „Plain Facts as to the trusts and the tariff“ kalder det Argument, at Toldtarifen kan hjælpe den selvstændige Virksomhed til at bevare sin Selvstændighed, for „the emptiest of all serious contentions“, saa begaar han en Fejl, der ganske svarer til den, som begaas herhjemme, naar Toldtilhængere fører de Førene Staters gode Erfaringer i Marken. Der er Forskel paa, om Markedet inden for Toldmurene er stort eller lille, ligesom der er Forskel paa, om Landet er Dirigent eller Førsteviolin i den internationale økonomiske Koncert, eller det spiller en beskeden Rolle og kun har at følge med dem, der giver Tonen an.

For Danmarks Vedkommende har der allerede foreligget Tilfælde, hvor Afslag paa Anmodning om forøget Toldbeskyttelse har henvist Virksomheder til at gaa ind paa udenlandske Konkurrenters Fredsbetingelser, og der er Mulighed for, at der i Fremtiden vil komme til at foreligge endnu flere Tilfælde af den Art. Som nævnt kan man ikke paa Forhaand sige om Aftale eller Told er at foretrække i det enkelte Tilfælde; alt afhænger af Toldens Konsekvenser og Overenskomstens Indhold. Men meget synes at tale for at foretrække Tolden, fordi dens Konsekvenser er lettere at overse end en Aftale, hvis Indhold dog altid vil være mere eller mindre hemmelig og uberegnelig.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om Toldforanstaltninger som Forsvar mod Dumping og mod Forsøg paa Underlægning af et Lands Industrier under internationale Sammenslutninger er der Grund til at overveje, om den Paastand er rigtig, at det er Toldforanstaltninger, der har skabt de industrielle Sammenslutninger, at Beskyttelsen er en nødvendig Forudsætning for Dumping og at Toldforhøjelser derfor kun forøger Mulighederne for Dumping og Sammenslutningers Opstaaen. Dermed er man inde paa Striden mellem Sukkertrustens Præsident, *Havemeyer*, der hævder, at Tolden er Trustens Moder, og *I. A. Hobson*, der

hævder, at den kun er Føstermoder, altsaa vel ikke bringer Trusten til Verden, men fremmer dens Vækst. Det er naturligt, at Hobson indtog det Standpunkt, thi som Englænder havde han Lejlighed til at se Trusters Udfoldelse under fuld Frihandel. Man behøver blot at have set den Redegørelse for Trust Movement in British Industries, som Lederen af det engelske produktions-statistiske Kontor *Macrosty* aflagde i en Forelæsning ved Birmingham Universitetet i 1902 for at se, at Udviklingen allerede da var i fuld Gang. England leverer ogsaa Beviset for, at Dumping ikke forudsætter Told i det eksporterende Land. Scotch Boiler-plate Association solgte i 1901 boiler-plates til Udlandet til en Pris, der laa 1 £ pr. Ton lavere end Prisen i England. Og i vor Tid har Dumping antaget en Form, som gør Beskyttelse unødvendig for dens Gennemførelse.

Fremgangsmaaden er den, at Firmaer med indarbejdede Varemærker opretholder Forskelspriser, motiveret ved en paa-staaet Kvalitetsforskel. Et stort engelsk Firma fremstiller en bestemt Slags Radioartikler og eksporterer den over hele Europa, men til forskellige Priser i de enkelte Lande. Varerne fremstilles under eet, men sorteres bagefter i 3 Klasser. Den paa-staaede bedste Kvalitet sælges til højeste Pris i England og U. S. A., den næstbedste i Frankrig, Tyskland og Skandinavien og den daarligste i Polen, Østersølandene og paa Balkan. De sælges i 3 forskellige Pakninger til forskellige Priser, og der vaages meget nøje over, at den Pakning og Pris, der er bestemt for en Del af Markedet, ikke vinder Indpas paa en anden Del. Da det for nogen Tid siden skete, at tredie Kvalitet blev udbudt her i Landet, udgik der fra det engelske Firmas Repræsentant Meddelelse til Forhandlerne om, at hvis de inden en vis Frist afleverede disse Varer, vilde Firmaet godtgøre, hvad de havde betalt for dem; men hvis de fortsatte at handle for med de for et andet Marked bestemte Pakninger, vilde det engelske Firma bryde Forbindelsen med den paagældende Forhandler. Paabudet fulgtes vistnok af alle med faa ubetydelige Undtagelser. Under saadanne Omstændigheder kræver Dumpingen naturligvis ingen Toldbeskyttelse. Og da netop de industrielle Sæmmenslutninger i Reglen staar stærkt overfor Distributionens sidste Led, med udstrakt Anvendelse af Eksklusivkontrakter, er det en Fremgangsmaade, som kan ventes at ville faa stigende Betydning i Fremtiden.

Det er utvivlsomt rigtigt, at den stærke Toldbeskyttelse har fremmet Sæmmenslutningen indenfor tysk og amerikansk

Industri. Men det er ikke Tolden, der har fremkaldt Tendensen til Sammenslutning. Den bunder dybere, og den forsvinder ikke med Toldskrankernes Afskaffelse. Sammenslutningstendensen har sin Rod i selve den moderne Produktions Metoder og er i Virkeligheden kun et Udslag af en Stræben efter Rationalisering.

Nyprotektionistisk Politik stiller store Krav til det Organ, som skal administrere den bevægelige Toldlov. Der skal lægges høj Told paa Varer, til hvis Produktion Landet har uudnyttede Anlæg, forsaavidt Produktionsomkostningerne og Prisen derved kan falde til eller under Udlandets reelle Produktionsomkostninger. Men Tolden skal ophæves igen, hvis det ikke viser sig, at denne Forudsætning tilvejebringes. Samtidig skal det iagttages, at Beskyttelsen ikke anvendes til at skabe en Basis for en Række Smaabedrifter med høje Omkostninger. Det vil sige, at Toldsatserne skal fastsættes udfra et nøje Kendskab til Produktionsmidlernes Art og Omfang og deres Produktionsevne. Desuden kræves der Hensyntagen til udenlandske Industriers Politik, særlig de store Sammenslutningers. Og endelig bør nyprotektionistisk Politik drives under Hensyntagen til et tredje Moment, nemlig den eventuelle Udvidelse af Markedet indenfor Toldmuren ved en Traktatpolitik, der tager Sigte herpaa. Indenfor den moderne Industri er der Brancher, hvori Virksomhedernes Optimumstørrelse er meget stor, saa stor, at den ikke kan drives rationelt med sin Afsætning baseret paa et stærkt begrænset Omraade. Særlig for smaa Lande har dette Moment Vægt. Men her staar — ihvertfald teoretisk — den Vej aaben, at flere mindre Markeder kan slutte sig sammen og indrømme hinanden Toldfrihed for disse bestemte Varer.

Om de nyprotektionistiske Toldlove med den vide Adgang til administrative Forandringer af Satserne kan man med største Ret anvende Anatole France's kloge Ord om Love i al Almindelighed: Les lois sont bonnes ou mauvaises, moins par eux mêmes que par la mode dont on les applique. Toldlove af den Art kan misbruges og gøre stor Skade, hvis de anvendes galt. Man maa være klar over, at det er et meget vanskeligt Instrument at spille paa, hvor et klodset Greb resulterer i en skærende Disharmoni. De Frihandelstilhængere har en Gang haft Ret, der — som Professor *Heckscher* — erklærer, at Frihandel vel ikke er det ideale Princip for international Handel, men dog er at foretrække, fordi den Skade, Frihandelen kan gøre, er mindre end den, Beskyttelsen aabner Mulighed for. Dette Synspunkt bliver imidlertid modent til Revision i samme

Grad som paa den ene Side Ulemperne ved den rene Frihandel vokser, ved Dumpingkonkurrence og ved Prisgivelse af indenlandsk Industri overfor kraftige udenlandske Sæmmenslutninger, og som paa den anden Side Beskyttelsens teoretiske Fordele stiger ved den forøgede Koncentration og Stordrift og den Overvægt, dette giver de faste Omkostninger i Prisberegningen.

Toldbeskyttelsen er vel til syvende og sidst et Udslag af den Trang til fast Organisation og Regulering, som er karakteristisk for den moderne Industri og som er den naturlige Konsekvens af den tekniske Udvikling. Dennes Bevægelse i Retning af store varige Anlæg kræver Sikkerhed for, at en Produktion ikke startes blot for i Dag og i Morgen, men derimod paa langt Sigt. Denne tekniske Udvikling har vi fulgt med Begejstring, har glædet os over Menneskeandens voksende Herredømme over Stoffet, over de genialt udtænkte Arbejdsmaskiner, over Stordriftens uanede Produktionsmuligheder. Men Medaljen har en Revers: den store Byrde, der lægges paa Samfundet, om Maskinerne ikke anvendes, om Kapitalen ligger død, hvilket jo i sidste Instans vil sige Arbejdskraft, der er anvendt til ingen Nytte. For at forhindre dette rejses Kravene om Toldbeskyttelse — og hvis det er uigennemførligt — om international Samling. Formaalet er det samme i begge Tilfælde: Sikkerhed for sin Afsætning og Beskyttelse mod Konkurrence, ganske simpelt, fordi den moderne Industri ikke egner sig for fri Konkurrence. Frihandel bygger paa Frikonkurrence, og i samme Grad, som denne begrænses, faar ogsaa Frihandelen sin Begrænsning. I den Udvikling, vi befinder os, er det haabløst at forsøge at standse denne Tendens til Konkurrenceregulering eller negligere den som et forbigaaende Fænomen og stadig fremhæve Frihandelens og Frikonkurrencens Fordele. Langt vigtigere er det at give Beskyttelsespolitikken dens rette Begrænsning, at finde de Midler, hvorved Beskyttelsens Ulemper bedst kan begrænses og at finde de Omraader, hvor Tolden kan gøre størst Gavn og mindst Skade.